

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Met risicomangement krijgt de gemeente inzicht in de risico's. Doel is het vergroten van het risicobewustzijn, het beheersen van de risico's en het kunnen bepalen van een volledig en goed onderbouwd weerstandsvermogen. Inzicht in de risico's stelt ons in staat verantwoorde besluiten te nemen. Dat betekent: risico's staan in de juiste verhouding tot de vermogenspositie.

Beleidskader & Verordeningen

- Nota risicomangement Gemeente Hoeksche Waard 2019 (Concept)

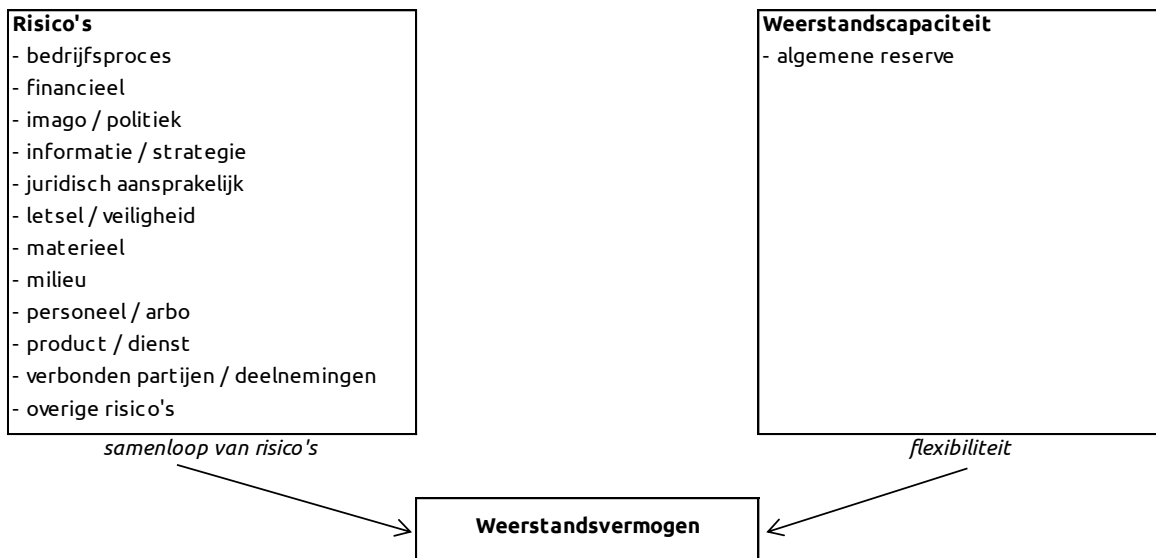
Grondexploitaties

Conform de notitie Risicomangement nemen we risico's over grondexploitaties niet mee in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Deze risico's dekt de gemeente uit de reserve grondexploitatie. Verwachten we verliezen in de grondexploitatie, dan vormen we een voorziening ten laste van de reserve grondexploitatie. Is de risicobuffer in deze reserve onvoldoende om alle risico's op te vangen, dan vult de algemene reserve de reserve grondexploitaties aan.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin een gemeente in staat is financiële tegenvallers (risico's) op te vangen, zonder dat de normale bedrijfsvoering daardoor wordt aangetast.

Het weerstandsvermogen is het resultaat van een vergelijk tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de financiële gevolgen van de risico's. Onderstaand schema verduidelijkt dit:

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit is de omvang van de direct beschikbare financiële middelen om niet geraamde kosten (die onverwacht en substantieel zijn) te dekken zonder dat de begroting en het beleid moeten worden aangepast. De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Hoeksche Waard bestaat uit de algemene reserve.

Dit geeft het volgende beeld voor de beschikbare weerstandscapaciteit:

(bedragen x € 1000)

Weerstandscapaciteit	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve	45.220	45.998	47.030	47.027
Totale weerstandscapaciteit	45.220	45.998	47.030	47.027

Bij de berekening van de weerstandscapaciteit houden we de stand van de algemene reserve aan. Deze is overeenkomstig de staat van reserves en voorzieningen per 31 december van de betreffende jaarschijven.

Inventarisatie risico's

Om inzicht te krijgen in de risico's voor de gemeente Hoeksche Waard, hebben we de risico-inventarisaties van de vijf gemeenten en de drie gemeenschappelijke regelingen samengevoegd. Het gaat hierbij om de niet begrote of niet gedekte risico's die mogelijk moeten worden opgevangen en die zijn opgenomen in de jaarrekening over 2017. De totale lijst aan geïnventariseerde risico's is geactualiseerd door dubbele risico's samen te voegen. Als we de vervallen risico's eruit halen, blijft een lijst met 44 risico's over.

Om de risico's systematisch in kaart te brengen heeft de gemeente een risicoprofiel opgesteld. Hierbij hebben we gebruikgemaakt van het softwareprogramma NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem). Risico's inventariseren is een continuproces, dat we op twee momenten in het jaarbegroting en jaarrekening - actualiseren.

Het volgende overzicht presenteert de 20 belangrijkste risico's (op aflopende volgorde van invloed):

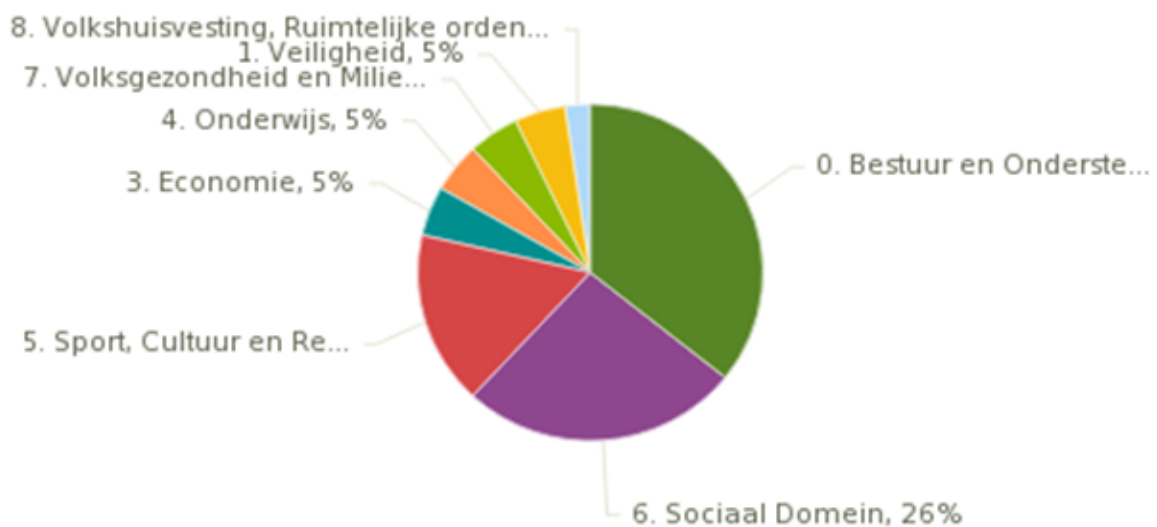
Nr.	Invloed	Risico oorzaak	Risico gebeurtenis	Gevolg	Financieel	
					Kans	Maximum
R17	25.87%	Economische crisis (financiële crisis), wijziging in herverdelingsmaatstaven en/of bezuinigingen van het Rijk (samen trap op, samen trap af) die invloed hebben op de basisgegevens van de algemene uitkering.	De algemene uitkering uit het gemeentefonds valt lager uit.	Minder inkomsten vanuit het Rijk	70%	€ 2.500.000
R35	11.68%	Ontoereikend macrobudget SZW, verdeelproblematiek gebundelde uitkering en een eigen risico drempel van 7,5%.	Hoger aantal uitkeringsgerechtigden en/of prijs per uitkering dan in verdeelmodel SZW.	Tekort op gebundelde uitkering.	70%	€ 1.125.000
R28	10.38%	Rivieroever - . Aan de noordrand van de Hoeksche Waard liggen Het Spui en de Oude Maas. Een gedeelte van de oeverbeschermingen en oevervoorzieningen vallen onder het beheer en onderhoud van de gemeente.	De rivieroeveren moeten worden hersteld of onderhouden.	Onvoorziene kosten voor het onderhouden en monitoren van de bescherming van de oevers	70%	€ 1.000.000
R39	5.71%	Efficiëntyaakstelling (korting) Rijk op WSW middelen van totaal € 3.000 per WSW-plek.	Hogere kosten per WSW-plek dan beschikbare en gegenereerde middelen bij elkaar.	Tekort op IUSD - WSW zittend	70%	€ 550.000
R32	5.17%	Invoering Omgevingswet in 2021 waardoor er meer vergunningsvrij gebouwd of verbouwd mag worden.	Minder aanvragen omgevingsvergunningen.	Minder inkomsten wabo leges	70%	€ 500.000
R16	4.68%	Organisatie waarvan de aandelen in bezit zijn maakt minder winst.	Lagere dividenduitkering (BNG, Evides, Stedin en Eneco).	Minder te ontvangen dividend.	10%	€ 3.213.000

Nr.	Invloed	Risico oorzaak	Risico gebeurtenis	Gevolg	Financieel	
					Kans	Maximum
R15	4.62%	Onvoldoende onderzoek naar solvabiliteit van geldnemer; faillissement.	Leningen, garant-, of borgstellingen kunnen niet worden terugbetaald aan de gemeente	Financieel verlies.	10%	€ 3.000.000
R6	4.13%	Onbevoegd verstrekken van gegevens, verkeerd gebruik van wachtwoorden of hacken van systemen door gebrekkige naleving procedures Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)	Verlies van privacygevoelige gegevens.	Claims bij openbaar worden gegevens. Negatieve publiciteit	30%	€ 932.500
R27	3.73%	Toename boomziekten (essentaksterfte en iepenziekte).	Door essentaksterfte en iepenziekte moeten bomen worden gekapt en nieuwe bomen worden geplant.	De kosten voor boombeheer zullen mogelijk de komende jaren fors toenemen vanwege de vervanging van gekapte bomen.	70%	€ 360.000
R24	3.65%	Niet kunnen weten welke oudheden vlak onder de grond aanwezig zijn.	Tijdens een werk blijken er veel archeologische vondsten gedaan te worden in de proefsleuven of niet veel vondsten maar wel van hoge archeologische waarden.	Het werk zal gestagneerd worden en komt later af. Er zullen aanvullende kosten gemaakt worden om de vondsten uit te zoeken, schoon te maken, te conserveren en aan de provincie te overhandigen.	10%	€ 2.500.000
R9	3.21%	Onvoldoende aandacht voor arbo-omstandigheden.	Het niet naleven van arbovoorschriften en -richtlijnen of langdurige ziekte.	Boete van arbeidsinspectie, extra kosten voor inhuur, werk staat stil, verlies van kennis.	50%	€ 437.500
R29	2.95%	Meer burgers hebben recht op vergoedingen vanuit de Wmo / Sociaal Domein. (openeinde regelingen).	Toename van het aantal aanvragen, gebruikers van de Wmo.	De hogere kosten leidt tot budgetoverschrijdingen.	50%	€ 400.000
R11	2.39%	Tegenvallende rendementen, aanpassen rekenrente en verhoogde levensverwachting.	De hoogte van de verzekerde bedragen kunnen als gevolg van tegenvallende rendementen of door de effecten van de rekenrente onvoldoende zijn om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen. Daarom bestaat het risico dat er jaarlijks moet worden bijgestort.	Te betalen bijstorting op de verzekeringspolis Wethouderspensioen (voorziening)	50%	€ 325.000
R37	1.49%	Open-einde regelingen in combinatie met een lastige inschatting van omvang doelgroepen per regeling.	Hogere toeloop op inkomensondersteuningsregelingen dan verwacht.	Tekort op middelen inkomensondersteuning / armoedebeleid.	50%	€ 200.000
R40	1.49%	Krimp van het aantal WSW-dienstverbanden door afsluiting toegang WSW.	Probleem in de continuïteit van het leerwerkbedrijf.	Dalende omzet en toegevoegde waarde.	50%	€ 200.000
R33	1.32%	Nog geen geharmoniseerd beleid en gestandaardiseerd proces voor subsidies.	Het risico dat subsidies niet aan wet- en regelgeving voldoen en er geen tijdige of ontvrije uitbetalingen plaatsvinden.	Verenigingen en stichtingen leiden financiële nadelen waardoor de gemeente extra moet bijdragen.	10%	€ 900.000

Nr.	Invloed	Risico oorzaak	Risico gebeurtenis	Gevolg	Financieel	
					Kans	Maximum
R12	1.20%	Tijdens de bouw van de Brede School (De Meerwaarde) heeft de voormalige gemeente Strijen de BTW op de bouw verrekend in de aangifte. De Belastingdienst heeft een naheffingsaanslag opgelegd waartegen wij bezwaar hebben aangetekend.	De Hoger Raad stelt de gemeente in het ongelijk en de Belastingdienst mag een naheffing opleggen aangaande de verrekende BTW op de bouw van de Brede School (De Meerwaarde).	De gemeente loopt het risico dat een naheffing moet worden betaald.	10%	€ 808.000
R31	0.79%	Vervuiling van de bodem uit het verleden.	Er zal bij een aantal gebieden verkennend bodemonderzoek worden ingesteld naar de kans op bodemvervuiling.	De eventuele extra kosten zijn voor rekening van de gemeente.	30%	€ 175.000
R38	0.75%	Grotere toeloop op de voorziening werkplekken beschut dan de opgelegde taakstelling.	Hogere realisatie aantal werkplekken beschut nieuw.	Tekort op gebundelde uitkering en re-integratiemiddelen.	50%	€ 100.000
R41	0.74%	Wegvallen van WSW-medewerkers die werkzaamheden verrichten op ambtelijke taken.	Probleem in de continuïteit van het leerwerkbedrijf.	Uitbreiding ambtelijke formatie.	50%	€ 100.000
Totaal grote risico's						€ 19.326.000
Overige risico's						€ 8.967.500
Totaal alle risico's						€ 28.293.500

Risicospreiding

Bij alle geïnventariseerde risico's staat onder welk programma het risico valt. De risicospreiding per programma ziet er als volgt uit:

	8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing		1. Veiligheid
	4. Onderwijs		7. Volksgezondheid en Milieu
	5. Sport, Cultuur en Recreatie		3. Economie
	0. Bestuur en Ondersteuning		6. Sociaal Domein

Risicokaart

Risico's waarvan de oorzaken en gevolgen in klassen zijn ingedeeld, plaatsen we in een risicokaart. Deze kaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's in het desbetreffende vak van de risicokaart. Een risico in het groene gebied vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico met een score in het oranje gebied vraagt wél om aandacht. Een risico met een score in het rode gebied vereist directe aandacht, omdat dit de continuïteit van de organisatie bedreigt.

Financieel

> € 500.000	7	3		4	
€ 250.000 < x < € 500.000			3	2	
€ 100.000 < x < € 250.000	3	4	2		
€ 50.000 < x < € 100.000		1	3		
€ 10.000 < x < € 50.000	2		1	1	1
Geen financiële gevolgen	7				
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de geïnventariseerde risico's en de risicowaardering (kans x financieel gevolg) bepalen we met behulp van een risicosimulatie hoeveel middelen nodig zijn om de risico's af te dekken. De risicosimulatie is essentieel omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 28.293.500, zie de risico-inventarisatie) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden.

Uitgangspunt is dat we risico's met 90% mate van zekerheid willen afdekken. De risicosimulatie geeft aan dat het bij 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt binnen de weerstandscapaciteit.

(bedragen x € 1000)

Benodigde weerstandscapaciteit	2019	2020	2021	2022
Benodigde Weerstandscapaciteit Algemeen	5.290	5.290	5.290	5.290
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	5.290	5.290	5.290	5.290

Ratio weerstandsvermogen

Voor de uiteindelijke beoordeling van het weerstandsvermogen geldt de ratio:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

De ratio ziet er als volgt uit:

(bedragen x € 1000)

Ratio weerstandsvermogen	2019	2020	2021	2022
Weerstandscapaciteit	45.220	45.998	47.030	47.027
Benodigde weerstandscapaciteit	5.290	5.290	5.290	5.290
Ratio	8,55	8,70	8,89	8,89

De notitie Risicomanagement bepaalt dat de ratio van het weerstandsvermogen voldoende moet zijn (tussen de 1,0 en 1,4). De huidige ratio voldoet ruimschoots aan deze doelstelling. De minimaal benodigde weerstandscapaciteit om in de categorie voldoende te vallen is 1,0 x de benodigde weerstandscapaciteit:

(bedragen x € 1000)

Minimaal benodigde weerstandscapaciteit	2019	2020	2021	2022
Benodigde weerstandscapaciteit	5.290	5.290	5.290	5.290
Ratio minimaal benodigd	* 1,0	* 1,0	* 1,0	* 1,0
Minimaal benodigde weerstandscapaciteit	5.290	5.290	5.290	5.290

Basisset financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een uniforme basisset met vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen.

De volgende tabel geeft de basisset financiële kengetallen weer die in de paragraaf Weerstandsvermogen moet worden opgenomen.

Begroting 2019	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Kengetallen:	2019	2020	2021	2022
Netto Schuldquote	67%	64%	59%	55%
Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	61%	58%	53%	50%
Solvabiliteitsratio	38%	39%	41%	43%
Structurele Exploitatieruimte	-1%	0%	0%	1%
Grondexploitatie	3%	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	90%	90%	90%	94%

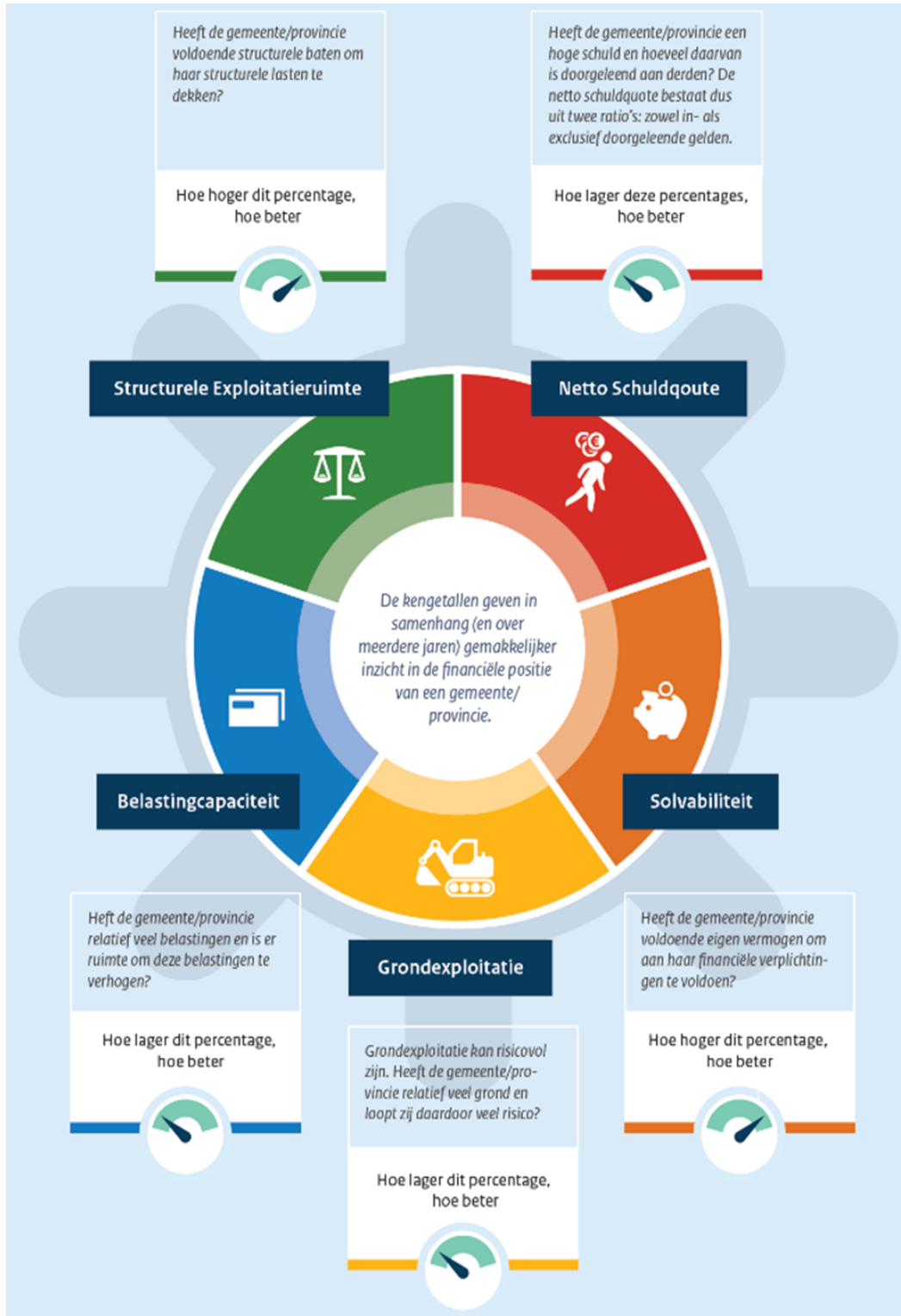
Sturing met financiële kengetallen

De financiële kengetallen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente. De afzonderlijke kengetallen zeggen echter weinig over onze financiële positie. Om een goed beeld te krijgen, moeten we de kengetallen altijd in samenhang met elkaar bekijken. In het algemeen geldt dat een hoge schuld, structurele lasten die hoger zijn dan de structurele baten en hoge woonlasten de ruimte tot financiële bijsturing beperken.

Heeft een gemeente geen of weinig schulden, een goed gevulde bankrekening en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten? Dan staat een gemeente er over het algemeen goed voor.

Met behulp van de vijf financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting kunnen we een goed overallbeeld schetsen van onze financiële positie. Vanuit het overallbeeld kunnen eventuele aandachtspunten aanleiding zijn om maatregelen te treffen.

Het ministerie van BZK heeft een infographic gemaakt die de samenhang van de financiële kengetallen duidelijk maakt. Deze infographic is op de volgende pagina opgenomen.

Tabel normen en signaleringswaarden

Voor de financiële kengetallen heeft de VNG-normen opgesteld; de provincie Zuid-Holland geeft signaleringswaarden. Onderstaande tabel geeft de financiële kengetallen van onze gemeente ten opzichte van deze normen en signaleringswaarden weer:

Begroting 2019 Kengetallen:	Normen VNG			Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021	Begr. 2022
	voldoende	matig	onvoldoende				
Netto Schuldquote	<100%	100-130%	>130%	67%	64%	59%	55%
Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<100%	100-130%	>130%	61%	58%	53%	50%
Solvabiliteitsratio	>50%	30 -50%	<30%	38%	39%	41%	43%
Structurele Exploitatieruimte	>0,6%	0-0,6%	<0%	-1%	0%	0%	1%
Grondexploitatie	<50%	50-100%	>100%	3%	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	<100%	100-120%	>120%	90%	90%	90%	94%

Begroting 2019 Kengetallen:	Signaleringswaarden Provincie			Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021	Begr. 2022
	minst risico	neutraal	meest risico				
Netto Schuldquote	<90%	90-130%	>130%	67%	64%	59%	55%
Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90%	90-130%	>130%	61%	58%	53%	50%
Solvabiliteitsratio	>50%	20 -50%	<20%	38%	39%	41%	43%
Structurele Exploitatieruimte	>0%	= 0%	<0%	-1%	0%	0%	1%
Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%	3%	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%	90%	90%	90%	94%

Financiële positie gemeente Hoeksche Waard

Op basis van de uitkomsten van de financiële kengetallen en de weerstandsratio (8,65) kunnen we alleen maar concluderen dat onze financiële positie ruim voldoende is:

- De gemeente Hoeksche Waard beschikt over voldoende eigen vermogen
- Onze schuldenlast is gemiddeld
- Er is voldoende vermogen om aan onze financiële verplichtingen te kunnen voldoen
- Er is ruimte voor eventuele verhogingen van eigen belastingen

Het aandeel van de grondexploitaties op onze totale begroting is klein. Verder is de structurele exploitatieruimte in de jaarschijven 2019 en 2020 negatief. Wel is vanaf 2021 sprake van een structureel overschot. Het beeld dat uit de basisset van kengetallen volgt laat verder geen bijzondere aandachtspunten zien. We hoeven daarom geen maatregelen te treffen.